

IZRAELITA

TANÜGYI ÉRTESITŐ.

Felelős szerkesztő SZÁNTÓ ELEÁZÁR.

Megjelen havonként egyszer. — Kiadja az „Orsz. magy. izr. tanító-egyesület”. —
Előfizetési ár: Nem tagok számára egész évre 2 frt. — Az egyesület tagjainak díjmen-
tesen jár. — Az előfizetési pénzek és tagsági díjak Ózer Zsigmond egyleti pénz-
tárnokhoz Kl. Lál-utca 4. szám küldendők. — Szerkesztői iroda: Sip-utca 12. sz.

Kartársaink becses figyelmébe.

Egyesületünk kiadványaiból az új iskolaév megkezdése előtt meg-
fog jelenni:

Mózes I. könyve harmadik kiadásban,

Mózes II. könyve második kiadásban,

A II. magyar olvasókönyv második kiadásban.

A III. német olvasókönyv második kiadásban. (Már kikerült a sajtó alól).

A IV. magyar olvasókönyv második kiadásban.

A szidur hetedik kiadásban.

Miután pedig az egyesület még más a zsidó népiskolában szükséges
tankönyveket is kiadni szándékozik, eddigi kiadónkkal Zilahy Sámuel
urral viszonyunkat barátságos úton megoldottuk és könyvkiadásunkat
Singer és Wolfner (Andrássy-ut 10. sz.) könyvkereskedők és könyv-
kiadókra átrubáztuk. Singer és Wolfner urak, czégek rövid fennállása
óta kiadói vállalataik által igen szép hirre tettek szert és közbizalomnak
örvendeznek. A czéggel kötött szerződésünk alapján is biztosíthatjuk
t. kartársainkat, hogy kiadványaink külsín, papír és kötésre nézve is a
legszigorabb igényeknek fognak megfelelni.

Midőn t. kartársainkat arra kérjük, hogy kiadóinkhoz a legnagyobb
bizalommal forduljanak, egyszersmind kiadványainkat pártfogásukba ajánl-
juk. Kérjük azt is szem előtt tartani, hogy minden egyes kötetnél, melyet
kiadványainkból megvesznek, egyszersmind szegény beteg tanító-
kat, azok özvegyeit és árváit is támogatják és egyesü-
letünk felvirágoztatását előmozdítják. *Az elnökség.*

Szellemi tornászat.

Valamint a természettudományok kiderítették, hogy mindazon alkotó,
fentartó, és romboló erők, melyek a természetben és minden szerves élet-
ben működnek, mozgáson alapulnak, úgy a psychologia kétségtelenné
tette, hogy az ember egész szellemi élete mozgásból ered és mozgásból
áll. Mert mi a gondolkodás? Több sajátos criterium összeáll és megala-
kul a képzet, több képzet egyesül és létre jön a fogalom, több fogalom
társul és megszülemlik az ítélet; a logica talpköve. Mi az emlékezés?
Képzetek szövetkezése. Mi a phantásia? Észmék csapongása, örökös,
szüntelen mozgás alkotja intellektuális lényünket s nagyszerű műhelynek
mondható az emberi fej, melyben az agyvelő remek gépezete működik,
a sejtek ezrekre menő rugóival. A külvilág legceskélyebb behatása egy-

egy villámfolyam, mely e gépezetet lassabb vagy gyorsabb mozgásra indítja.

Tagadhatatlan, hogy e lassabb vagy gyorsabb működés első sorban az egyén korától, véralkatától, pillanatnyi lelki állapotától, mint legbefolyásosabb tényezőktől függ. Az ifju rendszerint gyorsabban gondolkozik az öregnél, a sanguinicus a phlegmaticusnál, a veszedelemben forgó a biztonságban levőnél. Sőt némi eltérést is észlelhetünk, a mennyiben a nőnek több szellemességet és élczet szoktunk tulajdonítani, ami nem másban, mint a heterogénnek látszó dolgok közti hasonlatossági gyors felfedezésben áll.

Mennyire fontos az életben a gyors de persze mégis biztos gondolkodás, azt bizonyítgatni felesleges. Egyenlő tehetség- és műveltséggel felruházott két egyén között határozott előnyben van az, ki gyorsabban tud gondolkozni. A gyors gondolkodást rendszerint a gyors elhatározás és a tett követi, és ez gyakran lehet döntő befolyással egész életünkre. A gondolkodás gépezetének mennél fokozottab tevékenységre való képesítése méltó feladatát képezheti tehát mindazon tényezőknek, melyek szellemi életünk fejlesztésére hivatvák. Ilyen az iskola is. A gyors, találó és mégis megbízható gondolkodás egyik előmozdító eszköze pedig: a s z e l l e m i t o r n á s z a t.

A szellemi tornászat elménkre ugyanazon hatással van, mint a testre a testi tornászat. Fejleszti, frissíti és erősbíti, a gyermeknek változatos-
ságot, tehát szórakozást nyújt. Elhagyva a rendes gondolkodás kerékvágását, a szellemi tornászat rejtutakat keres, hol az elmét egy látszólagos labirinthba tévesztve csak egy kis fejtörés után rávezeti az Ariadne fonálának a nyomára. Sokszor bámulva megáll a gyermek egy probléma előtt, mely a kérdés rendes alakjából kissé kivetkőzve, mysticus homályba burkolva, a megfejtésre lehetetlennek látszik, mint a hogy bátortalanul megáll a magas pózna előtt, melynek tetejére először kellene felmászni. Egy kis buzdítás és serkentés lehetéssé teszi a lehetlent. A szellemi tornászat vonzereje éppen abban áll, hogy az elmét kihívja oly feladat megfejtésére mely első tekintetre észbeli sphäráján kívül erőnek látszik. Az élesebb elméjü csakhamar megtalálja a nyitját, a gyengébb egy kis útbaigazításra. Hatását sohasem téveszti el s szerintem a gyermekeknek valóságos gyönyöre.

Lehet alkalmazni minden osztályba és minden tárgynál. De par excellence terrainuma a számtan. A számtan a legkérelhetlenebb logikai következetesség alkotása; itt láncszem füződik láncszembe, s ha a gyermekek közül egy hiányzik, bizony kemény munka azt a kapcsoló láncszemet valahogy kifürkészni. Ha azt kérdelem az osztályban (pl. az elsőben mennyi $(3 \times 2) + (2 \times 6)$? a leggyengébb is megoldja. Bezzeg összeránczolódik a kis homlok, ha azt mondom: Ismerek egy számot, ha 2-szer veszem, ennek a szorzatát meg 3-szor, 18 lesz az eredmény, azért az élelmesebb csakhamar kisüti, a gyengébbnek csütörtököt mond az esze. Vagy: van egy szám, ha hozzáadok 8+7-et, aztán elveszek belöle 9-et marad 11. Bezzeg megbökkentek, mikor egyszer azt mondtam: Ismerek egy számot ha 1-szer veszem, éppen annyi lesz, mintha 20-szor veszem. Általános töprengés mig egy agyafürt nebulo sugárzó arczezal kikottyantja, hogy a: 0.

Ilyen és hasonló kérdések más-más variatióban rendkívül fejlesztik a gondolkodást. Sokszor tréfából olyat is kérdezek ami lehetetlen, csak-hogy próbára tegyen leleményességüket, mert szerintem a tanításra is áll a francia mondása: minden genrenak van létjoga, csak az unalmasnak nem. A magasabb osztályokban a számkör terjedelmesebb lévén, a problémák komplikáltabbak is lehetnek és számos arythmetikai játék van olyan, mely a szellemi tornászat gyakorlására kiválókép alkalmas.

Az olvasásban főleg a közmondások és példabeszédek eredetének kutatása és magyarázata a szellemi tornászat hatható eszköze, de első sorban hivatottak erre a rejtélyek és talányok. A nyelvtanban a synonym és homonim kifejezések összeállítása és definiálása, mondatok más-más formába öntése, olvasmányok átalakítása stb. jelesül a szellemi tornászat szolgálatában állanak.

A földrajz, természetrajz és természettanban főleg az oknyomozó kérdések segítik elő az elme élesbitését. Kivált összehasonlító földrajzban, a termények életmódjában, a természeti tünemények megfigyelésénél megmérhetlen terrainuma nyílik a tanítónak s a gyermek mindig lelki gyönyörrel fogja követni. Utóbb maga is fog természeti hajlamánál fogva rejtélyest megmagyarázni.

Egy napon néhány gyermekkel egy diszkertben sétálgattam, hol néhány színes diszgolyó is fel volt állítva. Egy gyermek oda lép a golyóhoz s csodálkozva azt tapasztalja, hogy a golyónak a naptól elfordított fele sokkal forróbb a nap felé fordítottnál. Ez iránt kérdést intézván hozzám megvallom, hogy zavarba hozott, mert én a dolgot hamarjában megmagyarázni nem tudtam. Fejemem kezdett végignyargalni a centrospectral, s Fraunhofer a megmondhatója még milyen más törvény, de ezzel a rejtélyt megfejteni sehogy sem bírtam. Egyszer villogó szemmel elkiáltja magát az Ödön gyerek, ki ép oly szemes, mint okos volt:

„Kérem nevelő úr, én tudom, a kertész fordithatta meg nem rég, hogy a nagy forróságtól meg ne repedjen.“

Heureka! Ugy is volt.

A szellemi tornászat, eltekintve attól, hogy a gyermeknek élvezetet nyújt, még leleményessé is teszi és szellemi öntevékenységre serkenti. Ámde óvakodjunk a tulzásoktól, a valamivel kevesebb itt mindig többet ér a valamivel többenél.

Vác, 1886.

Kramer Miksa.

„Ruth“.

Módszeres tárgyalás a népiskola 4. osztálya számára.

Fischendorf Gyula után írta Engel Adolf.

A tanítási óra mindig a feladat kijelentésével kezdődik, hogy a gyermeknek tudomása legyen miről fog tanulni. A mi esetünkben a feladat a következőképen hangzik: Elbeszélem nektek, miként költözött ki a birák idejében egy asszony hazájából és 10 évi távollét után ismét visszatér.

Miután a gyermekek a feladatot ismételték, megkezdí a tanító az előkésztést.

Miért, kezdi a tanító a tárgyalást, hagyhatta el az asszony hazáját?¹ — A gyermekek különféleképen vélekednek. Talán, mondják ők, készítette őt, mint Jákobot, a vágy egy kedves rokonhoz, ki messze országban lakott. Talán kiköltözött, mint N. tanulótársunk atyja, hogy máshol könnyebben kereshesse kenyerét. Talán, mondja egy másik gyermek, a birák alatt folyt háboruk alatt háza leégett, szántófölde elpusztult, s így nem volt semmije, nem is kereshetett semmit, mert a többi nép is elszegényedett. — Mindez lehetséges, szól a tanító, de mi eddig még azt nem tudjuk, melyik volt az igazi, ezt magának a történetnek kell kimutatni. Mit akarunk tehát róla megtudni első sorban? — Mi tudni akarjuk, mondják a gyermekek, 1. miért költözött ki az asszony.

Vajjon magányosan ment-e el az asszony? kérdi a tanító tovább. A tanulók felelnek: Bizonyára nem, mert az új országban még rosszabb

¹ A gyermekek által adott feleletekre a tanító lehetőleg kérdések által vezeti őket.

dolga lett volna, mint a régiben volt. Itt ugy mehetett volna, mint az eladott Józsefnek dolga, nem lett volna senkije, ki őt szerette, ápolta volna, ha egykor megöregszik, vagy megbetegszik vala. Ő egymaga nem tehetett volna meg magányosan az utat, jegyzi meg egy másik gyermek, mert abban az időben az utazás sokkal veszélyesebb volt, mint most. (Hogyan.) Ezért bizonyára férjét, bátyját vagy fiait magával vitte. Talán ugy utazott mint Jákob, egész háza népével. Mit akarunk tehát róla még megtudni? Tudni akarjuk, mondják a tanulók, 2., hogy az asszony magányosan ment-e el. Hanem, folytatja a tanító, a mi feladatunkban az van mondva, hogy az asszony nem maradt meg a távolban. Miért térhetett onnan vissza? — A gyermekek mondják: Az új országban talán nem szolgált neki jobb szerencse, azért visszatért, mint N. a mi helységünkbe, ki a távolban szintén nem talált illő munkát. Talán meghaltak azok, kiket meglátogatni akart, vagy azok haltak el, kikkel kiköltözött, úgy hogy magányosan és elhagyottan maradt idegen nép között. — Talán jól is mehetett dolga ott, mond egy másik tanuló és visszatért azzal, mit ott magának szerzett és kis házát, melyet elhagyott, újra felépíttetni és élte alkonyát hazájában tölteni akarta. — Vajjon magányosan tért-e vissza? kérdi tovább a tanító. A gyermekek felelik: Talán az idegen helyen embereket tanult ismerni, kik őt megszerették és az iránta való szeretetből követték. Talán magányosan jött vissza, mert utközben elhaltak, kik őt követték vagy pedig senki által sem lett megszeretve. Milyen kérdésre kapjunk feleletet ezen történetnél még? — 3. Hogyan és miért jött vissza a nő? — A gyermekek az előkészítés után még egyszer összefoglalják a három kérdést, azután a tanító az előadást a közlésre vezeti át.

Gyermekek, most a kérdéseitekre feleletet adok, mondja a tanító és elbeszéli a történet első részét (lásd Ruth könyvében). Miután konstátálva van, minő kérdések lettek a történet első részében megfelelve, a megbeszélte résznek megfelelő czímet adunk és egy pár jobb tanuló által elmondjuk. Ha azután más gyermekek, szükség esetén a tanító, az elhagyottakat kiegészítik vagy a hamisan felfogottakat kiigazítják, áttér a tanító a tárgyilagos megbeszélésre. „Itt közösen kerestetik, találtatik és hozzátoldatik mindaz, a mi a történet megvilágosítására szolgálhat.“ Így a drágaságot Kanaan földén okaival és következményeivel; a 4 személy kivonulását, azok bucsuzását a hazától, annak fájdalmaival és reményeivel. Mi látjuk szellemben a készülődéseket, a válást, részt veszünk a bucsuzásban, követjük őket az utazásban (térképen) és velök a Moabiták országába vonulunk be. Később Elimelech halála és következménye a családra; Naemi öröme, midőn gyermekei külön háztartást rendeznek be maguknak; az öreg nő fájdalma fiainak kimulta felett, megbeszéltetnek és okai pontosan kimutatva lesznek, kövessük Naemi visszatértét. E szavak: „Az Örökkévaló könyörüljön rajtad úgy, a mint te rajtam és a halotton könyörültél“, alkalmat szolgáltatnak Orpáht és Ruthot közelebb-ről megfigyelni. Miben volt e kettőnek könyörületessége? kérdi a tanító. És a gyermekek felelik, hogy Orpah és Ruth jó asszonyok lehettek, hogy mint segítették az öregedő Naemit és hogy betegeket ápoltak. Ezzel a tanító az előadás első részét berekeszti, hanem akkor már a gyermekek száján önkénytelenül ezen kérdés rebben el: Vissza térnek-e Orpah és Ruth?

Mielőtt azonban ezen kérdésekre felelnénk, még egyszer elmondjuk az 1. részét történetünknek, beleszöve mindazt, mi az utóbbi elbeszélésben előfordult.

Ezután a tanító így szól: Mit akarunk vajjon tudni a történetből? A gyermekek felelik: Tudni akarjuk, vajjon Orpah és Ruth visszatérnek-e? És teszik-e majd ezt? kérdi a tanító. A gyermekek felelik: Bizonyára

mindkettő visszatér, különben hazájukat, szüleiket és barátnőiket kellett volna elhagyniok és ha az öreg Naemi meghalt, magányosan állnak idegen emberek között idegen országban. Mások a gyermekek közül az ellenkezőt mondják, hogy Orpah és Ruth nem térnek vissza. Ki gondoskodnék akkor az öreg Naemiről és ki fog érte dolgozni, ki ápolná őt öregségében és betegségében? Bizonyára szerették őt Ruth és Orpah és azért nem hagyják őt el a nyomorban. Majd meglátjuk, kinek lesz közületek igaza, véli a tanító és elbeszéli a 2. részét a történetnek (l. Ruth könyv.). Az eljárás itt ugyanaz, mint volt az első résznél. A gyermekek által újra elmondott résznél a bezáró megbeszélés közben ecsetelni kell Naemi örömét Ruth elhatározása miatt; továbbá bethlehembeni bevonulásukat, különösen pedig (ezen szavak értelmében: „Bőségben vonultam ki stb.) egy összehasonlítást eszközünk kivonulás és bevonulás közt. Férje oldala mellett és virágzó fiaitól kísérve költözött ki, jobb napok iránti reményben és most azoktól megfosztva visszatér kiábrándulva és szegényebben mint azelőtt. Ezután a 2. rész, a megbeszélés által elért eredményeivel összefoglaltatik és az első részszel kapcsolatba hozatik, azt újra ismételtetve a gyermekek által. Ezután a tanító a tárgyalást a 3-ik részre tereli.

Mi érheti Naemit és Ruthot Kánaán földén?

Gyermekek: Bizonyára nem jó. Az asszonyok szegények voltak midőn visszatértek és így kezük munkájával kellett kenyerüket keresni. — Mások pedig így szólhatnak majd: Naeminek nem mehetett rosszul dolga. Ruth bizonyára szorgalmasan dolgozott érte, úgy hogy semmiben sem voltak fogyatkozásban. Az ismerősök és rokonok felkeresték Naemit, vigasztalták és segítették és a jó Isten sem hagyta el őt. — Miután a találgatások még egyszer összefoglaltattak, a történet utolsó része adatik elő, utána elbeszéltetik és megbeszéltetik. A megbeszélésnél lefestjük a gyermekek előtt Ruth munkásságát a naphevében, a mint ő ezerszer is hajlong egy nyaláb kalász egybegyűjtésénél. Leírjuk Ruth örömét a dolog megkönnyítésén és a gazdag eredmény fölött; feltalálását a kedves rokonnak és a szerencsés egybekelést.

Miután a történetnek utolsó része is az előbbiekkal kapcsolatba hozatik és egy közös cím alá lett hozva és be lett gyakorolva, átmenyünk a tárgyalás **erkölcsi megbeszélésére**. — Hogyan történt az, kérdi a tanító, hogy a gazdag Boas a szegény kalászszedőnöt feleségül vette? Ő tudta, felelik a gyermekek, mit tett Ruth Naeminek. Ő jól hallotta, mikor Moáb földén is ápolta és segítette őt, miként hagyá el hazáját és atyai házat, csak hogy az öreg és gyámoltalan nő szegénységben egyedül ne maradjon. Ő látta milyen vidám és örömet dolgozott Naemiért, mily lemondóan és szerényen viselte a szegényes munkát és nem szégyelte magát a dolog miatt; és mily háladatos volt minden barátságáért. Ez tetszett Boasnak, mint nekünk tetszik s mondhatta: „Ha Ruth ilyen jó leány, úgy neked is derék és hű nőd fog ő lenni. — Szép és nemes volt-e valóban, folytatja a tanító, mit Ruth tett? — Igen, mondják a gyermekek, nagy, és nemes volt az a mit tett, mert ő úgy tehetett volna mint Orpah! Ő is visszatérhetett volna, hanem örömmel feladta hazáját, és minden örömét Naemi kedvéért. Mert nem gondolkozott a fáradtság és a munka fölött, melyet végeznie kellett, nem is azon, hogy később, egykor magányosan maradván az idegen országban békés, szerencsés életet fog folytatni, ő csak az öreg Naemire gondolt, ki nélküle még szegényebb, még gyámoltalanabb lenne, hozzá akart csak hű maradni jó és rossz napjaiban. Ez kell, hogy tetszik nekünk is, ez valami szép és nemes volt tőle. Mi köthette vajjon oly erősen Ruthot az öreg Naemihez, folytatja a tanító tovább? — A szájalom, felelik a gyermekek. Ruth látta Naeminek a

szegénységét és gyámoltalanságát, szívből részt vett az ő sorsában ; azonkívül a háladatosság, mondja egy másik gyermek, Naemi ugyanis a pogány nőt a jó Istent megismerni tanította, úgy hogy nem kellett neki többé a kőbálványokat imádnia. — És a szeretet is arra birta, mondja egy másik, Naemi bizonyára igen szerette Ruthot, szerette mint saját gyermekét az anya. — (Összefoglalás: Miből magyarázható meg Ruth hűsége és ragaszkodása?)

Vajjon Boas illő férj volt-e Ruthoz? folytatja a tanító a tanítást. Gyermek: Hiszen ő jámbor ur volt, azt láthatjuk az áldási imából, melylyel szántóföldre lép, azonkívül könyörületes és részvevő ember volt, öröme volt az igaz és jóban, mert örvend Ruth hűségén és meghálálni akarja azt neki. Így tehát a jó Isten gazdagon jutalmazta-e meg Ruthot, folytatja a tanító, és mennyiben? Neki jó és jámbor férjet adott, kinek oldala mellett vidám és szerencsés életet folytathatott. És most már öreg anyósát is magához vehette és könnyebben, jobban ápolhatta mint előbb. Mit érezhetett Ruth szívében? Ruth szerencsés lehetett, mondják a gyermekek, hiszen ő jól szolgált Istennek, szeretetet és könyörületességet cselekedett anélkül, hogy magára gondolt volna. Ér-e valóban valamit egy vidám és szerencsés szív, folytatja a tanító? Legjobb az, a mint az élet és a világ adhat, mondják a gyermekek, a kinek ilyen szíve van az gazdag, habár amugy a legszegényebb ember lenne is. Ezt már tanultuk Mózes történetéből is (t. i. Mózes halála). Ezzel az erkölcsi megbeszélés befejeztetik. Mielőtt azonban a legközelebbi fokhoz átmennénk, egy etikai összefoglalás következik a történet személyei fölött. Ez az összefoglalás az előadás okain történik úgy, hogy belőle jellem rajzok keletkezzenek.

(Folytatása következik.)

Bibliai növényisme.

(Folytatás a III. számból.)

אשל M. 1. k. XXI. 33. Tamariskfa v. tamarix. Magyarországon folyók és patakok mellett terem a Tamarix germanica, apró levelű cserje; kertben mint dísnövényt mivelik a Tamarix gallicát, melynek apró virágai, hosszú, piros fürtöt vagy füzért képeznek. A szóban levő növény azonban a Tamarix orientalis, magas termetű fa, melynek hazája Egyiptom, Arábia és Syria.

עדשים M. 1. XXV, 34. Lencse. Ervum Lens. A lencse a hüvelyesek rendjébe tartozik, virága pillangós, termése hüvely, melyben rendszeren 2 mag rejlik. A lencse a legtáplálóbb növények egyike.

דודאים M. 1. k. XXX. 14. Ibolyák. A német fordítóknál: Alunen vagy — a mi ugyanaz — Liebesäpfel, hasonlóképen Ballagi: szerelem-alma. Növénytani neve Mandragora officinalis L. Így értelmezik Rosenmüller és Gesenius is. A mandragora csucsofélé növény és közeli rokona a nadragulyának. Ezen növény Palaestinában és környékén vadon terem, hol a nép még ma is azt hiszi róla, hogy ha a nők alma-alaku gyümölcsét az ágyban tartják megterhesednek. A mandragora növény Dél-Európában is előfordul; itt hajdan különös alkatu mérges gyökere mindenféle varázslat és boszorkányságnak szolgált eszközül. Az idézettek alapján a דודאים szó „mandragora almák“-kal lenne fordítandó.

לבנה M. 1. k. XXX. 37. Fehér nyárfa. Legnagyobb fáink egyike, melyet első tekintetre azáltal ismerünk meg, hogy karélyos, fogas levelei alsó lapjukon hófehérek, molyhosak, a miről nevét is nyerte. Barkás virágai áprilisban fejlődnek. Azsiából származott hozzánk. Vele egy nemhez tartozik a jegenye nyárfa, Populus pyramidalis, az a toronymagaságú sugár fa az utak szélén, melynek ágai fölfelé egyenesednek.

לו Mandolafa. Amygdalis communis. Levele lándzsás, bibircses fűrészfogakkal. Virága, mely már kora tavasszal, a levelek előtt, nyílik, rózsavörös vagy fehér.

ערמון Juharfa. Így fordítják Ballagi és a német fordítók is (Ahorn); de helytelenül, mivel a magyarázók összhangzó állítása szerint platánt jelent. A tévedés kétségkívül onnan eredt, hogy a magyarázók a fa növénytani nevét: Platanus orientalis, keleti platán, Morgenländischer Ahorn-nak mondják. A platán azonban a juharfának még rokona sem; de levelei a jókori jávor, Acer platanoides, leveleihez hasonlók. A platán keletről származó, nálunk gyakran ültetett magas és erős fa. Szembetűnő a sima lemezesen leváló kérge, hosszú nyelű levelei 3—5 karélyuak, öblösen fogasak.

אלה מ. 1. k. XXXV. 4. és 8. Cserfa. Helyesebben: tölgyfa. A cserfa ugyanis a tölgynek csak egyik faja, t. i. Quercus Cerris (Zerr-eiche); de ezen Bethel melletti tölgy mindenesetre más fajú volt, talán Quercus Aegilops, mely a híres aleppoi gubacsot szolgáltatja.

Némelyek szerint אלה terpentinfá. Pestacia Terebinthus L. Örökzöld levelű fa, mely kergének megmetszése következtében a cyprusi terpentint adja.

נכאת Móz. 1. k. XXXVII. 25. Fűszer. — Fűszer alatt a növény vagy ásványországból vett terményeket értünk, melyekkel az ételt, italt izletesebbé tesszük.

צרי Balszam. Több növénynek illatozó, sűrű vagy megkeményedett gyógyerejű nedve. Van storax-, tolu-, peru-és copaiva balszam; az utóbbi a gyógyászatban használtatik.

לט Lotusz Zizyphus Lotus nevű bokor, izletes gyümölcse. Többen ladángyantával (Ladánium) fordítják. A ladángyantát különböző délszaki fák és bokrok izzadják ki; kellemes szaga s e miatt az illatszerészetben, a gyógyászatban is füstölésre használják.

גפן M. 1. k. XL. 9. Szőlő. A szőlő kuszó cserje; vesszeje venyigének, שרינים, fonalaku kapaszkodói kacsoknak mondatnak. Kacsok más növényeken is vannak, pl. a dinnyén, komlón, borsón. Keleten a szőlő tetemes magasságot ér el; innen van, hogy a régiek a fák közé sorolták. Jothám meséjében (Birák) IX. 8.) a fák a szőlőtöt választják királyul. A következő vers fordításában* helytelenül áll: „és gerezdjei szőlőt érleltek“, mert a szőlőt nem a gerezd, hanem a nap melege érleli; de igenis megérték gerezdjéin a szőlők vagy szőlőbogyók.

ארו M. 1. k. XLI. 2. Nádas. Oly hely, mely náddal be van növe. Rosenmüller, Winer és Gesenius szerint ארו = Carex. A Carex sás-nem, számos faja többnyire nedves helyeken nő; merev, gyakran éles levelű; közéletben s a v a n y u f ű a neve. *Kemény Mór.*

A hármás szakadás.

Irta: **Steiner Ignác**, igazgatótanító Léván.

(Folytatás).

Az igen későn szerkesztett Aboth de r. Náthán czimű gyűjtemény, mely körülbelül az akar lenni a Pirke Aboth-hoz, ami a toszifta a misnahhoz¹, a sadduceus párt alkotását Antignosz iskolájának tulajdonítja. Antignosz ugyanis azt tanította: „Ne legyetek mint a szolgák, kik bérreményében szolgálják a gazdát, hanem legyetek hasonlók ama szolgákhoz, kik a gazdát a bér fizetésének feltétele nélkül szolgálják“.

A fordítást illető megjegyzésim mindig az izr. tanító-egyesület kiadványaira vonatkoznak.

¹ Weisz J. H. Dor dor vedorsov. II. k. 224. l.

Antignosz ezzel koránsem azt akarja mondani, hogy jutalomra számot nem kell tartani, hanem hogy tetteinkben ne a jutalomra való kilátás vezéreljen bennünket. Kettő az ő tanítványai közül, névszerint Czádok és Boethos — így mondja az említett gyűjtemény — e tantételt tovább származtatta, miglen az végre, több emberöltőn át mesterről tanítványra szállva, oda értelmeztetett, hogy a túlvilágon sem jutalomnak, sem büntetésnek nem leszen helye, s ennek következtében a lélek halhatatlansága is kétségbe vonatott, mi merően a hagyományos tannal ellenkezett. A sadduceusok és boethoseusok tehát e két tanítványtól nyerték volna neveiket.²

Honnét vette a gyűjtemény szerkesztője e hirt, nem tudjuk. Lehet, hogy régibb forrásból merített, lehet, hogy szójhagyomány után indult. E hir valószínűsége azonban megingattatik azon körülménynél fogva, hogy a talmud rendezői, kik a gyűjtemény szerkesztőjét időben jóval megelőzték, ilyen forrásról vagy hagyományról mit sem tudnak. De ettől eltekintve, a hirhez szintén erős kétség fér. Mert egyrészt nincs bebizonyítva, hogy voltak-e Antignosznak Czádok és Boethos nevű tanítványai, másrésztől bajjal hihető, hogy mellözve a tantétel felállítóját, valamint a későbbi értelmezőket, a pártok elnevezésénél éppen Czádok és Boethos neveit alkalmazták legyen. Azért újabb történetíróink e nézetet elvetik. A boethoseusokat, kikről a talmudban és az u. n. böjttekeresben oly értelemben, mint a sadduceusokról említés történik, utóbbi párt egyik frakciójának tartják. E frakciót pedig következőképen keletkeztetik: Mariamna kivégeztetése után Herodes egy közönséges papnak Simon b. Boethosnak lányát vette nőül. Hogy a maga és neje közti rangkülönbséget némileg kiegyenlítse, ipját a főpapi méltóságra emelte. Ezen új főpapi dynastia pártfogójához méltónak mutatta magát. A talmud így emlékezik meg róla: „Jaj nekem Boethos házából, jaj nekem ennek fütyköseitől!“ (Peszachim 57, a.) Ezen alexandriai származású Boethostól Herodes nejének nagyatyjától nyerte volna az említett párttöredék, mint alapítójától, nevét. Így vélekedik Graetz³ és Hamburger⁴ Aboth de r. Náthán ellenében. Jost⁵ csak annyit ismer el valónak, hogy a „boethoseusi“ név történetileg igazolva van.

Még jobban térnek el a vélemények egymástól a „sadduceusi“ nevet illetőleg. Geiger⁶ új eszmével lepte meg a tudósok világát. Az első állami élet idejében a királyok mellett a főpapok vitték a vezérszerepet. A főpapok jobbadán az Áron-családnak Eleázár-ágától származtak. E fontos tisztség betöltésénél az Ithamar-ág, mint kevésbé méltó szembetűnőleg mellőztetett. Az Eleázár-ág egyik kiváló sarja Czádok volt, kinek háza Dávid király iránti ragaszkodása által tüntette ki magát. Czádok utódainak tekintélye nem csökkent a babiloni fogság után sem. Ezekiel próféta ezeket egyedül tartja jogosultaknak és méltóknak az Isten házában való szolgálattételre. (40, 46; 43, 19; 44, 15 és 48, 11.) Haggai és Zakariás pedig szónoki hévvel hirdetik Józua főpapnak, Czádok ivadékának, dicsőségét. A második állami élet kezdetén a nép Dávid és Czádok utódai köré csoportosult, azon reménytől tápláltatván, hogy e két ház régi fénye ismét helyre áll. Azonban e remény csak részben teljesült, amennyiben az ország hűbéri viszonyánál fogva Dávid családja mindinkább háttérbe szorult, miglen a történet színteréről végképen letűnt. Annál nagyobb befolyást nyert a Czádok-ház, melyben a főpapi méltóság örökös volt s mely idővel némi politikai főnhatóságot is gyakorolt. E ház gazdagsága, tekintélye s családi összeköttetésénél fogva hatalmas párttá nőtte ki magát, mely párt „czadokita“ (aramizálva: czaduki-sadduceus) név alatt ismeretessé lön. Midőn később a syr uralom megszün-

² Aboth de r. Náthán 5. fej.

³ Geschichte d. Juden III. k. 657.

⁴ Real-Encyclopaedie II. k. 1042.

⁵ Geschichte d. Judenthums und seiner Secten I. k. 215.

⁶ Urschrift 20 és 100 l.

tével a Hasmon család a hatalmat magához ragadta s a népnek mind főpapat mind fejedelmeket adott, a czadokiták, most már sadduceusok pártja, melyhez Judea előkelő családjai is csatlakoztak, külön álláspontot foglalt el. — Ez volna Geiger szerint a sadduceismus eredete. Merész egy állítás, mely nevekkel elegendőképen, de történeti tényekkel vajmi fogyatékosan igazoltatik. Az egész theorián az erőlködés piros fonalként végighuzódik. A boethoseusi pártnak főpap volt az alkotója, tehát a sadduceusok számára is ilyet kellett fogni, mivel azonban a második állami élet folyama alatt hasonhangzásu névre nem bukkanunk, Dávid király kortársát kellett előszólítani.

Geiger elméletének tarthatatlansága kitünik még a következőkből is: Ugyanis, ha a sadduceusi párt alapját csakugyan a hatalom polezáról leszorult főpapi Czádok-dynastia képezte, mi sem természetesebb, mint hogy a Hasmon-családbeli főpap-fejedelmek, kik a czadokiták szemében félig-meddig bitorlók voltak, főtámaszokat a nép zömében, a nem-czadokitákban keressék és leljék. Amde ennek ellenkezőjét tapasztaljuk. Hyrkanos és utódai kapva kaptak az alkalmon, hogy természetes szövetségeseiktől elpartoljanak és a roszindulatu czadokiták karjai közé rohanjanak. Mert hogy Hyrkanos oly csekély okból, hogy a farizeusi synedrion neki egy rágalmazóval szemben fényes, s mint ő gondolá, hozzá méltó elégtételt nem szolgáltatott, azonnal a sadduceusokhoz szitott, azon alapos föltevésnek ad helyet, hogy a Makkabeusok és czadokiták közt elejétől fogva jó egyetértés uralkodott, már pedig józan észszel össze nem fér az, hogy hatalmas párttal rendelkező férfiak éppen azokkal fogjanak kezét, kik őket évszázadok által szentesített jogaiktól megfosztották. Aki magát az eszme újdonsága által el nem csábíttatja, ezen érv helyességét belátni fogja. A sadduceusok, mint az első Makkabeusok kebelbarátjai, a pontifikatustól elesett Czádok családból nem keletkezhettek, tehát nevüket sem kölesönözhatték attól. Geigernek ezen állítását, noha ő maga annyira helyeselte, hogy még külön könyvet is írt róla⁷, több történetiró a czáfolásra sem találja méltónak.⁸ De ha igazságosak akarunk lenni, nyiltan ki kell mondanunk, hogy eltekintve az alapeszme értékétől, az ennek kapcsán kifejtett nézetek megannyi megbecsülhetlen kincsek, melyek a szerző nevét maradandó fénynyel körítik.

Geiger balsikere csak sarkalta több kimagasló tudósunkat a kérdéses szó értelmének kiderítésére. Ezek közt első helyet foglal el a kitünő irányu Levy Jakab, boroszlói tanár. Szerinte a „sadduceus“ névnek „czadik“ gyök szolgált alapul.⁹ E gyöknek eredeti jelentése: győztes, hős. Kitészik ez Jesaiásból (49, 24—25), a hol mondatik: „Hajukach m i g i b b o r mal-koach, veim sevi e z a d i k jimolet . . . gam sevi g i b b o r jukoch umalkoach o r i e z jimolet.“ Itt „czadik“ „gibbor“ szóval váltakozik és „oriez“ által helyettesítettik. A parallelismus tana szerint pedig e három szónak rokonértelműnek kell lennie. Hasonlóra találunk az aram nyelvben is, melyben „zakai“ jámbort is, győztest is jelent. Az elsőre nézve példa I. Moz. 6, 9. a hol „is czadik“ Onkelos fordításában „gevar zakai“, a másakra pedig Talmud niddah 52, b, a hol mondatik: „z a k n u h n r. Chanina ben Antignosz lerabonon“, a mi Rasi értelmezése szerint azt jelenti, hogy Chanina a többi tudósokat elmés felelettel legyőzte. A sadduceus pártról tudjuk, hogy előkelő, befolyásos emberek képezték annak elemeit, továbbá hogy a farizeusokkal folytatott versengései alkalmával nem egyszer felülkerekedett, hogy fogalmaink szerint a szó szorosabb értelmében arisztokrata párt volt. Mindezen tulajdonságok és cselekmények, a mint az adott példák mutatják, a „czadik“ szó által kifejezésre jutnak. Czaduki tehát nem más mint hatalmas, befolyásos, győztes. Így Levy Jakab. (Folyt. köv.)

Sadduceaeer und Pharisaeer, Breslau 1863.

⁸ Fürst, Geschichte des Karacertums III. k. 161; Graetz i. m. III. 647.

⁹ Ozar nechmad III. k. 40 kövv.

A zsidó tanító helyzete.

Egyesületünk orgánumának mult évi novemberi „diszpéldányában“ két kartárs atyai módon inté a hazai zsidó tanitóságot türelemre, bölcs és logikai érvekkel igyekeztvén kimutatni, miszerint sok esetben saját magunk vagyunk a sok perpatvarnak előidézői. Különösen földvári Braun collega — tán saját tapasztalatból — (bocsánat!) hangsulyozza, hogy a tanító vagy kihívólag viseli magát, vagy a hitközséget megsérti stb. Seltmann kartárs megint azon óhajnak ad kifejezést, hogy az „Értesítő“ tiz éves ünnepével örökre némuljanak el a zsidó tanító panaszai és siránkozásai. Hja! tisztelt kartársaim higyjék meg, ha ezután 50 évvel odaát a sirban porladozni fogunk, ha majd egy új nemzedéknek és egy egész új kartársi seregnek göröngyös pályánkat átengedtük legyen, még akkor sem lesz megszünve a zsidó tanítók panasza, sőt feltehető, hogy az akkor élő kartársaink irigyelni fognak bennünket, hogy már fel vagyunk szabadulva s minden gondtól mentten aluszszuk az örök álmot. A zsidó tanító helyzetének némi felvilágosítására és ecsetelésére szükségadta okból tollhoz ragadtam ma, hogy kartársaimnak megmutathassam, miszerint jajdulásunk, panaszunk teljesen alapos.

Lehet ugyan, hogy egyes vig kedélyü és családi gondoktól nem gyötört nőtlen kartársak helylyel-közzel hitközségük irányában hivatás és hivatalukhoz nem illően viselik magukat, de ebből még nem vonhatunk kárhooztató következeseket az összes zsidótanitóságra. Mi, kiknek csekély fizetésünkből családot fentartani kell, kik annak örvendünk, ha állandóan egy helyen maradhatunk, bizony ugy bánunk a hitközséggel, mint a hű szolga szeretett gazdájával.

A mindennapi gondok, a családnak jövője iránti aggodalmak és számtalan más baj nem engedik, hogy viczkádozzunk, mert a legritkább esetben alkalmazhatnók a tanítóra a szent irás eme szavait: „Vajischman Jeschurun vajivat“. Leéljük amúgy is örömtelen életünket folytoni fáradozás, inség, aggodalom és nehéz gondok közt, s ezekhez még azon sajnos körülmény is járul, hogy — az intelligens osztályhoz is tartozván — mindannak kell megfelelnünk, mihez anyagi erőnk nincsen, s így nem csoda ha a súlyos terhek alatt összeroskadunk.

Hét éve lesz, hogy csekélységem a pozsonyi népiskolánál mint rendes tanító alkalmazva vagyok. Nem vélem a szerénység korlátait átlépni, ha emlitem, hogy ezen idő alatt, hivatalomat, remélve, hogy a községem is, mely 500 frttal alkalmazott, annyi belátással lesz, hogy érdemeim jutalmául fizetésemet emelendi. De fájdalom csalatkoztam. Pozsony városában 500 frttal élni: ebből házbért, adót, megyei és országos tanító egyesületi díjakat fizetni, tisztességes ruhában jární, családot ruháztatni — mellékesen mondva, hat gyermekem van —, mindennapi házi szükségletet fedezni, gyermekeket tanítani, alkalomadtán szegény kartársakat gyámolítani, vagy egyéb jótékony czélhoz hozzájárulni, néha-néha egy szükséges könyvet beszerezni, napi lapot tartani stb. stb. Hová Istenem ezen fizetéssel?! Mit először vele tenni? S ez esetben nem zugolódni, hallgatni, a községgel szépen bánni, s őt a világ előtt pellengérrre nem állítani, hanem szépen koplalni, adósságokat halomra csinálni, melyeket nem fizethetünk, hogy aztán hitelt, becsületet, tekintélyt veszítsünk.

Megengedem, hogy kisebb helyeken működő kartársak az idézettem fizetéssel teljesen megvolnának elégedve, mi nagyon természetes. Hiszen a kisebb városok vagy falukon nincsenek a tanítónak annyi igényei, szükségletei, s oly drága életmódja, s elvégre a kisebb városok vagy falusi községi anyagi helyzetük szűke miatt nem hozhatnak nagy áldozatokat, tanítóikat nagyvárosi módra nem dotálhatják. S mindazonáltal sok eset-

ben könnyebb a falusi tanító életmódja, mint a nagyvárosié, mivel sokfajta terményeket baromfiakat stb efféléket maga termeszt, nevelhet; de a nagyvárosi tanító az élet fentartásához szükségelt legapróbb cikket drága pénzen venni kényszerítve van, mit a tehetős és jómódu község belátni nem akar, s tanítója sorsán könnyíteni sohasem jut eszébe.

A pozsonyi „Fortschrittsgemeinde,” kinek humanitás, könyörület, emberszeretet és nemes belátás kellene, hogy legyen jelszava, 500 frttal alkalmazza tanítóit s évek hosszú során át sem gondolkozik helyzetök javításán jóllehet, hogy tudja, miszerint nyomorognak s a legnagyobb inségben élnek. Bizony szomorú állapotok! S ezt a tanító nyugodtan tűrje, ezért a hazának áldozza erejét, életét családját. Az egész világ szeme a tanítóra, a nép napszámosára van irányozva, kinek főfeladata — habár koplal is — az ifju nemzedéket magyarosítani, hű és honszerető polgárokat nevelni, ezek keblében minden jó iránti fogalmat plántálni, szóval a haza szilárd oszlopait a zsenge ifjuságnak, a korszellem igényei szerinti neveltetése által megvetni. Bizonyára minden lelkiismeretes tanító anyagi erejének feláldozásával ezen igényeknek megfelelné, ha egyrészt a község, másrészt pedig az állam a szegény tanító-osztály anyagi helyzetén könnyíteni igyekeznék; de midőn hazai törvényeink a néptanító fizetését 300 fitra szabta, mi épen elegendő az éhenhalásra, így bizony ily igényekkel ne közeledjék a tanítóhoz, hanem mondja ki: ne úgy tégy, mint előírva van, hanem éhen halj! — A tanító eme törvényesen előírt fizetéséből a községek legnagyobb része tökélet ver, s így ők is csak ily értelemben dotálják őt, nem gondolván sorsára csak követelve — de még többet is — hogy a törvényesen előírt tantárgyakat pontosan és behatóan dolgozza fel, s ezenkívül a hit és erkölestant, a héber és a német nyelvtant is tanítsa. Így van ez nálunk, így ország-szerte. De a zsidó tanító eme panaszai elhangzanak, miként a magános vándor nyögése a végtelen és embertől lakatlan pusztában, s segítve nem lesz soha. Ha én ez alkalommal e panaszok a fakadtam, nem azért tettem, hogy ezek után segílyt várhassak, hanem szorult keblem könnyítést vél lelmi abban, ha helyzetemet mással közlöm, mert: „Getheilte Schmerz, ist halber Schmerz, getheilte Freude doppelte Freude“.

Isten velünk s sanyaru helyzetünkkel!

Pozsony, 1886. május hóban.

Adler Jakab.

A tanítóképző és az egészségtan tanítása.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi minister ur ö nagyméltósága elrendelte, hogy az egészségtan oktatása a népiskolában a néptanítóra bizassék, de eddig még nem igen sok történt, hogy a tanító ezen tantárgyat magáévé tehesse. A budapesti kir. kath. tanító — valamint a tanítónőképzőben a tanítójelöltek nemesak hogy oktatást nyernek az egészségtanból, hanem tudós barátom dr. Hanzély Béla még az életmentés tanba is bevezeti őket, sőt a mi több, mint tőle értesültem, gyakorlatokat is tartatott velök.

Nem csoda tehát, ha így az említett intézetek növendékei ezen tudományágból sokkal több és alaposabb ismeretekre tesznek szert, mint p. o. az izr. tanítóképző hallgatói, kik kitünő és szellemes paedagogus által vezetnek be e tudományba, ki azonban korántsem oly szakértelemmel tudja tárgyát előadni, mint egy orvos, ki ezen ismeretekkel foglalkozik. A népiskolai tanító egyszersmind megismerhesse az iskolás gyermekek betegségeit. Nem csoda, hogy az izr. tanító-egyesület utolsó közgyűlésén több részről ennek lehetetlensége hangoztatott. Az egészségtan tanárát azonban már tanulmányai képesítik arra, hogy a leendő néptanítókkal

röviden megismertethesse ezen betegségeket. Tehát ezen szempontból is lehetővé tétetnék, a nagyméltóságú m. kir. vallás- és közoktatásügyi minister ur intencióinak megfelelni. S ha így szakavatott egyén általa tanítójelölt oly terrenumra vezetetik, a hol igen sok a teendő, s melyen ő igen sokat és jót tehet, hol nem csak a műveltségnek, hanem az egészségnek is apostolává válhatik, lehet-e a sikerbe kételkedni?

Tudtunkkal eddig az izr. tanítóképzőn ily egészségtan-tanári állomás rendszeresítve nincs. De nem is ajánlatos vele késni. Mint biztos forrásból értesülünk, a középtanodákon az egészségtan-tanári állomások csak 1887. nyarán fognak betölteni. Ott a tanárnak működése korántsem oly fontos, mint a tanítóképzőn, melynek hallgatói a tanultakat ismét tanítani, az egészségtan tanait alkalmazni és terjeszteni hivatvák.* Sch.

I R O D A L O M.

Elemi Természetráajz. Irta Altmann Mór. Kiadja Fischel Fülöp Nagy-Kanizsán.
Ára 50 kr.

Nem tartoznék a dologhoz tulajdonképen, de nem is teljesen feleslegesen felemlitenem, hogy igen szép vonás szerző jellemében, ha ő engem kért fel művének megbirálására, holott közöttünk évekkel ezelőtt igen nagy nézeteltérések voltak, melyek — a mi ifjuságunknak tudandó be — a személyt sem igen kimélték. Ma, mint művének bírálója, ha még csak szikrája is léteznék bennem ama ellenszenvnek, nem érdemelnének állításaim hitelt, de ezen egész részletezésből a tisztelt olvasó legalább azt következtetheti, hogy egészen tárgyilagosan, minden tekintetben függetlenül fogok a birálathoz.

Ezen mű egyike a legjobb népiskolai tankönyveknek, melyeket máig megismertem. Ugy a tananyag megválasztását illetőleg, mint annak elrendezése, feldolgozása szerzőjének finom paedagogiai tapintatára vall. Nem olyan mű ez, melyről el lehetne hinni, hogy egy nyári éjszaka alatt készült, nem, mert ebben tárgyismeret, tág tanítói tapasztalat, erős tanmódi érzék és a kor igényeit egész mértékben kielégítő didaktikai ismeret van egészséges belátással párosítva.

Nem olyan mű ez, melyet minden tanító tud helyesen felhasználni, mert pusztán be nem emlíztethető, míg ha, a mint azt már mai nap mindnyájan tesszük, csak a tanítás eredményének megszilárdítására akarjuk használtatni, akkor magának a tanítónak is olyan mértékben kell a tárggyal megbarátkoznia, melyet nem mindenkor hozunk magunkkal a gyakorlatba.

Csak egyszer és futólagosan tekintsünk végig ezen műnek tartalomjegyzékén és már is be fogjuk látni, hogy olyan tanító a szerzője, kit még ma is legjobbaink közé számíthatunk; mert bizony a mai népiskolai tanmód főkérdései a tananyag helyes megválasztása, helyes felhasználása és ennek mesterileg felelt meg szerző.

Azon tanulók, kik ezen mű alapján jó tanító vezetése mellett tanulták e tárgyat, azok e tantárgynak nemcsak alaki célját, de a mi végre mégis fontosabb, tárgyi célját is nagy mértékben fogják elérni.

Mondhatnék még sokat, de csupán csak jót e műről, de mivel állításaimat úgy is be kellene közelebbről bizonyítanom, a mi a nekem szánt szűk téren lehetetlen, hogy tehát mégis kifogást is tegyek a mű ellen, ki kell jelentenem, hogy nyelvtani és magyarossági hibákra itt-ott akadtam, de még ez is dicséretére válik szerzőnek, a ki 5—6 évvel ezelőtt inkább német volt — nyelvét tekintve — mint magyar; ma már olyan művet tud magyar nyelven írni, melyben csak „itt-ott“ akadhat a hibát kereső szem kifogásolhatóra.

Ajánljuk e fontos, illetékes tollból folyó sorokat az izr. tanítóképző-intézetnek. Igazgatósága becses figyelmébe. Sz e r k.

Legjobb lelkiismerettel ajánlom e művet tisztelt kartársaim n. b. figyelmébe, lévén Önöket, a bekövetkezendő szünetekben vegyék e művet épügy mint én bonczolás alá és hiszem, hogy Altmann barátom fáradságának méltán megérdemelt gyümölcsét fogja élvezhetni, az osztatlan elismerést. Ugy legyen!

Nyitrán.

Erber Lipót.

Egyleti élet.

— **A jövő közgyűlésről.** Augusztus hó közepe táján — még a napok nincsenek kitűzve — alapszabályaink értelmében a közgyűlést fogjuk megtartani. A munkaprogramm még hivatalosan nincs kidolgozva, de egyelőre is mondhatjuk, hogy az alapszabályok némely — a segélyezésre vonatkozó §-a, az önsegély, a vidéki körök alakítása napirenden lesznek. Kérjük a tisztelt kartársakat, ha valaki önálló indítványt vagy tárgyalandó tételt akar kitűzni, sziveskedjék azt június hó folyama alatt beküldeni, hogy a központi választmány azokat tárgyalhassa.

— A központi választmány május hó 19-én tartotta boldogult Lederer Bernát emlékének tiszteletére az alapítólevél értelmében az ünnepélyes ülést, melyben Szántó Eleázár ur tartotta az alkalmi beszédet. Az alapítvány ez évi kamatjait, 50 frtot a megdicsőült családjának feje Lederer Sándor úr beleegyezésével egy szegény ügyefogyott tagtársunk kapta meg. Egy másik kartársnak a választmány által megszavazott 24 frtnyi segélyt Lederer Sándor úr nagylelkűen 50 frtra egészítette ki. Fogadja a nemes család ez uton is a legmélyebb hálánkat. Mind a két segélyezett tag vidéki.

Május hóban fizettek tagdíjat:

Alapító tag:		Kömlödi Mór, Bpest	4 frtot
Nagys. Engel Adolf ur, Pécs 50 frtot		Kohn Lajos, Baja	2
Pártoló tagok:		Klein Mór, Nagy-Sur .	1 „
Back L. Samu ur, Bpest 5 frtot		Lichtenstein Izráel, Baja .	2 „
Neustadt Gusztáv, Bpest 5		Lustig Sussmann, Bpest .	2 „
Rendes tagok:		Paszternak Dávid, Abauj-Széplak	2
Braun Mór, Spácza . 2 frtot		Presser József, N.-Zsámbokrét	2
Balogh Ármin dr. Bpest 4		Rosenfeld Miksa, Csököly	1
Bassó Vilmos, Baja 2		Scheer Bernat, Baja	2 „
Deutsch Ilona, Baja . . . 2 „		Spitzer József, Baja .	2
Eichenbaum Ignác, Cs.-Apátfalva . . . 1		Steiner Ármin, Ó-Iisza	1
Fischer Márk, Bpest 2		Steiner Dávid, Babocsa .	1
Guttenberg Sámuel, Bpest 1		Walder Jakab, Baja .	2
Goldberger Ida, Baja . . . 2		Weisz I. Kálmán, Bpest	2 „
Handelsmann Leo, Szabadka 2		Zuckermann Fr. Homonna . 2	„
			Összesen 106 frtot

V e g y e s e k.

— **Engel Adolf** ur Pécsről, ki egész életén a zsidó népiskola és a néptanítók legőszintébb barátja volt, azon alkalomból, hogy a magyar nemességet nyerte, belépett egyesületünkbe a l a p i t ó t a g n a k és 50 o. é. forintot küldött. Mi ezen adományát szives köszönettel fogadtuk. De Engel úr evvel nem éri be. Megpendíti azt az eszmét, hogy Mendelssohn Mózes munkáit adjuk ki magyar fordításban és ő 10 példányra 100 frttal előfizet. Ha most széles e hazában még csak 20 vagy 30 ilyen ügybarát akadna, a kiadáshoz lehetne fogni. Egyesületünk, mely azonban csak a népiskolai irodalommal foglalkozhatik, e vállalatba nem bocsátkozhatik ugyan, hanem

fölbivjuk a „Magyar-Zsidó-Szemle“ szerkesztősége becses figyelmét Engel Adolf úr ajánlatára. Említett szerkesztőség férjiai és barátjai már régen tapogatóznak egy irodalmi kör megalapítása körül. Hát ha Engel úr ajánlatát kiindulási pontul vennék és innen kiindulva, Mendelssohn művei révén bejutnának az annyira szükséges irodalmi körbe?!

— **Derék vácsi kartársaink**, Reiser László és Witt Manó kiváló iskolabarátoknak ünnepélyesen átnyújtották a diszokmányokat, melyeket mint a legutolsó közgyűlésen megválasztott tiszteletbeli tagoknak az elnökség megküldött. Mind a két úr, kik a vácsi iskola hatalmas támaszai, szívök mélyéből megköszönték a megtiszteltetést, mi meg ezen az uton gratulálunk a vácsi kartársaknak ilyen derék iskolai előljáróságához.

— **A pesti izr. hitk.** hittanítói testület május hó 30. tartotta második össziülését és ha arról e helyen megemlékezünk, az azért történik, hogy t. kartársaink értesülést nyerjenek, hogy a pesti hitközség, az ország első községe, nagy gonddal ápolt hitoktatási ügye a legutóbbi időben beállott fokozódott tevékenység folytán új lendületet nyert. A mint e helyen már megemlítettük a tantestület élén Dr. Goldziher Ignácz áli, sily auspiciumok mellett a rendszeresen tanácskozó testület már rövid fennállása óta is a hitoktatásban észlelt hiányok javításában egy nagy lépéssel előre ment. A szakosztályok a fent említett gyűlésen beterjesztették dolgozatait, a közép és polgári iskolai hitoktatók mind a két intézetre nézve a tantervezetet benyújtották, a népiskolai hitoktatói szakosztály tankönyvük bírálatát adta be. Az intensivebb hitoktatás legközelebb még új tápot nyerni fog az ifjusági isteni tiszteletben, melyhez az elemi leányiskolák 3. és 4. osztályú növendékei is vonatnak. Ámbar a helyi viszonyok ez üdvös intézmény elé sok akadályt fognak gördíteni, remélhető, hogy biztos módzat fog találatni, hogy fővárosi leánynövendékeink szintén részt vehessenek azon isteni tiszteletben, melyben a hitoktatási órán hallott ige kedélyi tekintetben testté válik.

— **F. é. június hó 13-án** tartatik meg Baján Bassó Vilmos, bajai tanító, egyesületünk választmányi tagjának 50 éves tanító-jubiläumja, mely ünnepélyre a készülődések nagyba folynak.

Az arra szóló meghívások, valamint az ünnepély végleges programjának szétküldetéseig, mint Bajáról nekünk írják, a következő testületek jelentették be megjelenésöket, illetve képviselhetésöket. Az orsz. magy. izr. tanító egyesület, a b. bodrogmegyei tanítóegyesület, a bajavidéki kath. tanítószövetkezet, Baja város iskolaszéke és népnevelési bizottsága, a zirczi rend bajai főgymn. tanári kara, az izr. nőegylet, az izr. hitközség képviselőtestületével és iskolaszékével, a főgymn. ifjuság, sat. Azonkívül számosan a fővárosból, kivált a tanítóvilágból, mint Lederer tanár, Györi és más urak fogják ez alkalmat egy kis pünkösdi kirándulásra felhasználni.

— **Iskolalátogatás Dunaszerdahelyen.** Május hó 20-án látogatta meg Roth József kir. tanfelügyelő a szerdahelyi hitfelekezeti népiskolákat, az ovodát és a magán-leányiskolát. A zsidó iskola mint mindig, derék kartársunk Heilpern Benő ur igazgatósága alatt, kielégítette a tanfelügyelő igényeit úgy az általános előmenetelre, mint a magyar nyelv elsajátítása tekintetében. Egy tanuló (Hirschler Irma) magyar üdvözlő beszédét nagy tetszéssel fogadta a tanfelügyelő.

— **A „Veszprémmegyei izr. tanító-egyesület“ közgyűlése.** A veszprémmegyei izr. tanító-egyesület f. hó 12. és 13-án tartá nagyszámu vidéki tag, valamint számos tanügybarát által látogatott ez idei közgyűlését. Elnöklő Baum Fülöp megnyitván az gyűlést és Hirschler Dávid, nagyvázsonyi tanító „A felnöttek oktatása a magyar beszéd elsajátítása érdekében“ czimü tételről tartott szakavatottságról tanuskodó felolvasást és nyolcz pontban összefoglalt tételeket terjeszt a közgyűlés elé elfogadás

vége. A közgyűlés hosszabb eszmecsere után, melyekben Szép L. veszprémi, Havas B. siófoki, Fischer várapalotai és Kellner F. szilasbalhási tanítók élénk részt vettek, az előadott tételket több módosítvánnyal kiegészítve elfogadta. Rosenberg Jakab várapalotai és Krausz Jakab veszprémi tanítók: „A természetrajz oktatásának módja és anyaga, tekintettel hazánk közgazdasági viszonyaira“ című tételről értekeztek. Másnap május 13-án következett a napirenden álló harmadik előadás. Azt Schwarcz Sámuel veszprémi tanító tartotta ily címmel: „A kézügyességi oktatás a népiskolában.“ A közgyűlés osztatlan figyelemmel hallgatta ez értekezést és zajosan megéljenezte az előadót. Az indítványok sorát Havas Bertalan, siófoki tanító nyitá meg egy alapítandó országos izr. tanító árvaház érdekében. A közgyűlés magáévá tette ez indítványt, a részletes intézkedésekkel egy Fischer dr., Sándorffy dr., Halassy dr., Havasy B., Rónai, Szép és Fuchs M. urakból álló árvaházi bizottságot bizott meg. Elnök figyelmeztetve a kartársakat az orsz. izr. tanító-egyesület üdvös működésére és kiemelve azon érdemeket, melyeket ezen orsz. egyesület a zsidó tanítók érdekei körül szerzett, felkéri őket, hogy már saját érdekekben is tagjaivá legyenek. Azonnal jelentkeztek: Havas B. siófoki, Kellner Fülöp szilasbalhási, Krausz Jakab és Schwarcz Sámuel veszprémi tanítók.

— **Goldblatt Farkas.** Egy eddig a tanügy terén ismeretlen férfiú nevével találkozunk, kit egyszerűségében a zsidó tanításügy — bár helyi érdekű az — műcenásai közé sorolhatjuk. Materialisztikus korszakban élünk. Annál magasztosabban hat reánk ama valóban ritka áldozatkészség, melylyel fentnevezett hitsorsosunk — nemes keblének sugallatát követve — a zsidó népoktatásügy oltárára áldozatjával járult. Valóban azt hittük már, hogy a zsidóság kebléből egészen kihalt a tradícionális jótékonyság, a nevelés-oktatás iránti érzék, midőn azon örvendetes hirt közli a „Nemzet“ s.-a.-ujhelyi levelezője ugyanazon lap f. évi május 15-ki számában megjelent referációjában, hogy „Zemplénmegye f. é. május havi közleg. bizottság ülésén a tanfelügyelő jelenti, miszerint Goldblatt Farkas sárospataki lakos egy ottan felállítandó zsidó elemi népiskolára 10.000 mond tizezer frtos adományozást tett“. Ugyhiszem t. kartársaim ehhez bővebb kommentár nem kell! Most, midőn felsőmagyarországi hitfeleink egyre-másra feloszlatták a magyarság védbástyáit, jeles népiskoláikat, jól esik már-már csüggedni kezdő szívünknek, ha ily áldozatkészség árán is új felekezeti iskolákat hívunk jobbaink új életre. Bizony szegénytelen állapot is volt az, mikor egy ily régi és nagyszámu zsidóközségben mint Sárospatak eddig zsidó iskoláinak nyoma sem volt található. A „chedert“, mely a „Hegyalja“ vidékén burjánzott, ezek közé nem számítom. Ily munificens áldozatkészséggel szemben óhajom — s úgy hiszem minden velem érző tagtársé is az — hogy a magyar orsz. izr. tanítótestület ez idej nagygyűlésén választassék meg Goldblatt Farkas ur egyesületünk örökös dísztagjává. Hadd vonzzon e nemes férfiú cselekedete, példája többeket is! A magyar zsidó tanítóság méltóbban nem róhatja le a hála és tisztelet adóját ezen férfiú iránt. Hiszem, hogy központi választmányunk ez irányban az általam megpendített eszmét érvényre juttatni törekszik.

Battonyán, 1886. május 17. *Spitzer Ignác*, néptanító, egyl. tag.

Szerkesztői üzenetek.

Klingenberg J., Pécs. E számra elkészett.

Assicurazioni Generali. Lapunk hirdetési rovatában közöljük az említett társaság 1885. évi zárszámadásait. Ezek úgy az üzletforgalom terjedelme, valamint az elért nyereség nagysága, nemkülönben jelentékeny tartalékoknak előrelátó és gondos gyűjtése és elhelyezése által egyaránt imponáló hatást gyakorolnak. Oly számokat találunk azokban, minőket csak egy nagy arányu nemzetközi társaság képes kimutatni, mely a biztosítási üzlet összes ágait egyforma gondnal és az ujkor összes műszaki eszközeinek felhasználásával üzi. A díj és az illetékbevétele az összes biztosítási ágakban 14,064.237 frt 75 kr. volt, az elhelyezett tőkék 1,296.179 frt 12 krnyi jövedelmet hoztak. Az 1885-ben kifizetett 39.575 kár 9,042.351 frt 17 krt igényelt. E szerint tehát a Generali fennállása vagyis 1831 óta 598.156 káresetben 187,456.689 frt 68 krnyi kártérítési összeget fizetett ki, miből csakis hazánkra 96.566 káresetben 34.376,780 frt 66 krnyi összeg esik. A tiszta nyereség 1,344.588 frt 55 krnyi összeget ért el. Ebből a tulajdonképeni biztosítási üzlet csak 577.074 frt 86 krt eredményezett vagy más szóval az összes forgalom mintegy 4 százalékát jövedelmezte, mely tény szóló bizonyítékát képezi annak, hogy a Generali díjtételei igen mérsékelték, míg kárbeeslései igen kulánsak. Az érintett tiszta nyereségből 141.844 frt 68 kr. az értékpapírok árfolyamingadozására alakított tartalékhoz, 348.622 frt 75 kr. pedig az ingatlanok tataléklapjához csatoltatott, mely javadalmazásokkal az első alap 987,419 frt 61 kr-ra, a második alap pedig 1.055.768 frt 40 kr-ra emelkedett. A díjtartalékok 1.308,258 frt 84 kr-rel szaporítottak és 21.484,851 frt 23 krnyi tekintélyes összeget értek el. Az intézet összes biztosítékalapjai 1.788,140 frt 38 krnyi gyarapodást mutatnak és 1885. december 31-dikén 33.279,025 frt 22 krt tesznek, melyek a leggondosabban és a legjobb értékekben vannak elhelyezve, úgy hogy még a legaggodalmasabb biztosítottat is biz'onsága iránt teljesen megnyugtathatják. Az összes díjtartalékok ily busás javadalmazása mellett a társaság mégis azon helyzetben van, hogy a 315 frttal befizetett részvényre 310 franc vagyis 124 frt osztalékot aranyban fizet. Ezen körülmény, valamint a Generali köztudomásu méltányossága, garanciát szolgáltatnak a mellett, hogy a társaságnak már is nagy arányu üzlete még mindig fog emelkedni; de ezen haladás már biztosítva is van a tárcájában levő a jövő években esedékes 22.438,112 frt 70 krnyi díjkötelezvényekkel a tüzbiztosítási ágban, valamint a 89 ezer 330.807 frt 12 krnyi tőkebiztosítással az életbiztosítási ágban. A közgyűlésen a társaság tisztviselői is új választás alá estek és a társaság magyar igazgató tanácsosai Hege-düs Sándor és Korizmics László urak egyhangulag újra megválasztattak.

HIRDETÉSEK.

Hogy a t. tanár és tanító urak az általam kiadott „**Dr. Lehmann, elbeszélések a mult és jelenből**“ megismerjék és szorgalmas izr. tanulók és tanulónők részére **értékes ajándék nyujtathassék**, elhatároztam magamat azoknak 1-ső kötetét, mely „Gróf vagy zsidó“ és „Az elhagyott“ czimü elbeszéléseket tartalmaz

keménykötésben 30 kr, diszvászonkötésben 40 kr
legalább **10** példánybani megrendelésnél **f. é. jun. végeig** szolgálni.

Tisztelettel

Székesfehérvárott, 1886. május hóban.

Singer Ede,
könyvkeresk. és kiadó.

Schlesinger Ignátz nyomdája. Budapest, rostély-utca (Károlykaszárnya) 7. sz.